

ביאורים

כדי להגדיר מהי מטרת החינוך, אנו צריכים לשאול את עצמנו מהי מטרת חיינו. מהו הדבר המרכזי והחשוב ביותר? הגדרה זו תגדיר גם את יחסנו לתקופה המיוחדת בחיים שבה מתבצע עיקר החינוך - תקופת הילדות.

כאשר הערך המרכזי בחיים הוא העולם החומרי, פיתוח הכלכלה, הטכנולוגיה, התשתיות וכלל צרכי האדם - ממילא תהיה מטרת החינוך לייצר ילדים שבעתיד יוכלו לעסוק בתחומים החשובים לפיתוח הצד החומרי של העולם - מהנדסים, פועלים ואנשי היי-טק. כאשר זו התפיסה, לילדות אין שום ערך בפני עצמה - נהפוך הוא, הילד הוא עול להוריו שזקוקים לפרנס אותו, בעוד הוא אינו עושה דבר. כל ערכה של הילדות היא בכך שזהו הזמן שבו עלינו לפתח את כישוריו החומריים של הילד, כדי שבעתיד הוא יהיה איש חזק ומוכשר שיוכל להרוויח כסף ולפתח את העולם החומרי.

לעומת זאת, כאשר הערך המרכזי בחיים הוא הרוח והקדושה, ממילא תהיה מטרת החינוך שונה לחלוטין - לפתח את רוחו של הילד, לגלות את נשמתו. כאשר כך אנו תופסים את החיים, הילדות מקבלת ממד אחר לחלוטין - בילדים ישנה קדושה מיוחדת, קדושה טבעית ותום, שעמם נולד האדם. במהלך החיים נשחקת קדושה תמימה זו, כאשר נפגש האדם במצבים קשים, התמודדויות עם הסביבה או תאוות. יוצא אם-כן, שהילדות - לא רק שאינה פחותה משאר שנות החיים - אלא היא אף נעלה ממנה, ואולי אפשר אף לומר שהיא התקופה המרכזית - שהרי עיקר החיים הוא הרוח והקדושה, ואין זמן טהור כמו זמן הילדות. נראה שהרב קוק מלמד אותנו שכל מטרתו של האדם היא לשמר את הילד שבו, את הנשמה הטהורה, הקדושה והתמימה שבו. להצליח לפתח אותה כך שיחד עם בגרותו של האדם, התפתחות כוחותיו החומריים והשכליים ועמידתו בדרישות החיים כמו פרנסה ועבודה, תישאר הילדות הטהורה שבו דומיננטית ומרכזית, כזו שמדריכה את כל כוחות החיים אל הקדושה. בחוץ הוא איש מבוגר, אך בפנים אישיותו טהורה כמו של ילד.

כשזוהו היחס לילדות, מקבלת מטרת החינוך כיוון שונה לחלוטין - לא הכשרה לקראת העתיד אלא פיתוח מה שקיים ושמידה על הקדושה שכבר כעת מצויה בילד. החינוך צריך מחד ליצור טביבה שבה נשמת הילד תוכל לפרוח כראוי - אווירה נקייה מטומאה ורוע, מתאוות ומיצריות. מאידך, על החינוך ליישב את הסתירות העולות בין הקדושה הטבעית של הילד לבין עוצמת החיים החומריים, ולהדריך את הילד איך לשלב בין קודש לחול, בין רוח לחומר, בין תורה לפרנסה - כך שהילד הטהור שבו יישאר בשיא עוצמתו עד ימי זקנה ושיבה.

הרחבות

• חנוך לנער

כְּשִׁיחְנֶנּוּ כְּרֹאשֵׁי, בְּיַחַד הַתִּינוּק הַעֲבָרִי, כְּמָה קִדְשָׁה וְתוֹם, כְּמָה טְהָרָה וּמְדוּת נְעֻלוֹת נִמְצָא בְּנִפְשׁ הַנְּקִיָּה וְהָאֵהוּבָה הַיְלֵדוּתִית שֶׁבְקָרְבוֹ. לפי הרב קוק, בתקופת הילדות מלא האדם תוֹם וטהרה, ומטרת החינוך היא להצליח לשמור עליהם ולרומם אותם גם בתקופת הנערות והבגרות שאחריה. ר' צדוק הכהן מלובלין מבאר את הקושי הגדול בחינוך הילד דווקא בנערתו: "ופתני אין בו חכמה ונער אין בו בינה. כמו שנאמר: 'איוולת קשורה בלב נער' [משלי כב, טו]. ודעת - הוא הפכו... ועל פי התורה יוכל לברור האמת מתוכו ולהסיר הזימה והדמיון" (פרי צדיק שמות ליקוטים). לפי דבריו, לבו ומחשבתו של הנער מלאים במחשבות משוננות ובהרבה דמיונות שווא ותאוות - מה שמקשה עליו לשאוף לטוב וללכת בדרך ישרה, בדרך לימוד התורה. השכל הישר והברור, ההבנה הנכונה הבאה באמצעות לימוד התורה, מסירה את העקמומיות משכלו של הנער, ומעניקה לו הבנה בהירה ורצון אמתי לתיקון דרכו.

על הילדות תפול תמיד השאלה, איך אנו מפירים אותה ביחוסה לחנוך. אם היא רק כמו הכשר להאישיות, או שיש לה ערך בפני עצמה. מובן הדבר ששמשמעמידים את יסוד החיים רק על העבודה והפרנסה, אין לילדות זכות מצד עצמה, כי אם, הילד הוא לפי זה גלם. יפה שאפשר לחקוק ממנו כלי מעשה חזק ועובר לסוחר. לא כן הוא לפי ההפך האידאלי, המערכת את החיים לפי הטהר שבהם, לפי הטוב החסד והתם הנמוך בקרבם. על פי זה המשפט יעלה לנו ערך הילדות לא רק בתור הכשר לאישיות וגדלות, כי אם חטיבה יקרה בחיים מצד עצמה, ולפעמים תעלה אצלנו בתור המעלה שבתקופות החיים שכל החיים ראויים להיות כמכשירים לעמדתה. אז נאמר דברים כמשמעים "אין העולם מתקיים אלא בשביל הגל פיהם של תינוקות של בית רבן" מפני שהוא "הבל שאין בו חטא".

טהרת החינוך **התינוק**, כְּשִׁיחְנֶנּוּ כְּרֹאשֵׁי, בְּיַחַד הַתִּינוּק הַעֲבָרִי, כְּמָה קִדְשָׁה וְתוֹם, כְּמָה טְהָרָה וּמְדוּת נְעֻלוֹת נִמְצָא בְּנִפְשׁ הַנְּקִיָּה וְהָאֵהוּבָה הַיְלֵדוּתִית שֶׁבְקָרְבוֹ, כֵּן זְמַן שֶׁטְּמָאָת שׁוֹק הַחַיִּים לֹא הַשְׁבִּיתָה אֶת הַחַן וְהַחַן שֶׁל פְּרַח שׁוֹשֵׁן זֶה, כְּמָה קִדּוֹשׁ וְטָהוֹר הוּא.

העברת תומת הילדות אל הבגרות **אמנם** טובה הילדות, נאה וקדושה היא, אבל הלא היא גם כן חלושה, ולא תוכל לעמוד בפני גרם החיים ההולך ומתגבר, לפי מדת הגדלות, גדלות החומר והרוח, והתרבות יחסית החברה הגדולה והמסבכת. על כן זאת היא חובתנו, לשמור בכל עז את תמות הילדות וטהרתה ולהעבירה לאט עם כל זהרה ונקיונה אל תקופת הגדלות, באופן שהגדלות תעניק לה רק את העז והגבורה החסרים לה, גבורת הגוף וגבורת הרוח, אבל לא תהיה להרס את היתרונות היקרים של הילדות האהובה והחביבה עדי עד. "מפי עוללים וינקים יסדת עז למען צורריך להשבית אויב ומתנקם". להביא את הילדות בעצם תמה וטהרה אל גבול הבגרות והשחרות, הזקנה והשיבה, באופן שתנסד עז, שלעולם לא ינוס לחה, זאת היא תעודת החנוך בישראל. "בת ק' כבת כ' ובת כ' כבת ז'", "כבן שנה שלא חטא" - זהו הציור היותר מרומם של משאת הנפש שבחנוך עמנו.

(מאמרי הראיה, דרשה בעת חגגת בית המלמד תורה ברחובות ת"ו - המשך)

להאישיות - לאיש בוגר. גלם - חומר גלם לא מפותח. לחק - לחקוק, ליצור. ההון - הרכוש הרוחני שצבור בו. מדת הגדלות - התפתחות הגיל של האדם. והתרבות יחס וכו' - כפי מידת ההשפעה של החברה על האדם. תהיון - תענו.

